

Детето и детството в Корана

Детството, както и другите човешки възрасти са фази в човешкото развитие, през които хората преминават независимо от това кога и къде са родени. Възрастите: детство, младост, зрелост, старост като че са определени части от жизнения път. Как ще премине едно детство обаче, колко то ще продължи, дали ще бъде белязано от игри и безгрижие, обградено с любов, нежност и специално внимание;

от тежък труд от най-ранна възраст и отговорности или от учение и мечти за бъдещето, зависи от много неща. На пръв поглед това зависи от родителите и близките: но тяхното отношение и очаквания към децата се определят в голяма степен от обществената среда, в която те живеят, от възгледите на обществото за ролята на майките и бащите и отношението към децата /момичета или момчета/, от религията, както и от други въздействия на по-широкото обкръжение на семейството.

В суровите условия на планината, децата в Западните Родопи в миналото са споделяли трудностите на възрастните. За да видим промените в детството в Западните Родопи, както и неговите

по-трайни измерения, трябва да проследим обществените представи, които са въздействали върху отношението към децата. Важна роля в това отношение имат представите за възпитанието

на децата, изградени от религията, които оказват трайно въздействие и преминават през поколенията.

Нагласата към децата е от решаващо значение в исляма от неговото начало, защото още в началото на седми век ислямът отправя решителна критика на дотогавашния начин на живот и мислене в регионите на неговата поява. Мохамед критикува и нагласите, и отношението към децата, които той е преживял сред своите съвременници в Мека. Според него тези нагласи са израз на погрешно отношение на хората към Господа. От това научаваме и повече за отношението към децата в Западна Арабия преди исляма и картината от Корана се допълва и от по-късни извори, където се описва типичната за бедуините ситуация. В староарабските номадски общества за деца преди всичко се смятат синовете - думата дете на арабски означава същевременно и син. В патрилинеарно структурираните общности синовете носят власт и пресити на родителите си.

Раждането на дъщеря в тези староарабски общества се приема като несполука за мъжа. Отвращението към дъщерите е могло да доведе до напускане на жената и детето или дори до умъртвяване на детето -

Дядо и внуци, с. Буково

нещо, което се допуска и при бедност.

Самият Мохамед, който няма синове, а само дъщери, преживява последиците от това отношение - липсата на синове се възприема почти като бездетство.

Основа за критиката му са и неговите собствени преживявания и собственото му детство. Израснал като сирак в голяма бед-

ност и без перспективи за бъдеще, той достига богатство и създава добър дом. Този успех той отдава на Божията милост. Но от детството му остава чувствителността към другите безпомощни и беззащитни индивиди в Мека - бедни, роби и пленници - оттук и постановките на Корана за сираците. По същия начин Мохамед се противопоставя на умъртвяването на момичетата. Той не мисли, че децата са собственост на бащата, а че са индивиди, които имат право на живот. Той не смята, че бедността е основание да се умъртвяват децата. Децата - момичета и момчета, за него са Божии творения, които Господ дарява на хората. Божия воля е хората да имат момичета или момчета и е престъпление, според Мохамед, хората да се противопоставят на тази воля.

По-късно Мохамед още по-силно се опълчва срещу негативното отношение към дъщерите и им отрежда дял от наследството. Нещо повече - той посочва, че синовете могат да бъдат и Божие наказание, ако те изкушават човека към неверие, че те не могат да спасят човека от последиците от неговите дела. Стова ислямът скъсва с дотогавашната племенна етика - в него преди всичко човекът е индивид, който е отговорен за себе си, и след това - член на определена общност.

Така в Корана се отразява отношението към децата, което се отличава рязко от практиката през VI и VII век в Мека и Медина. До голяма степен това отношение се обяснява с фактите от биографията на Мохамед - с неговото детство - сирачество и с неговите

собствени деца-дъщери. Тези факти са го накарали да търси нови отговори и решения за обясняването на социалната действителност и нейната промяна.

Зададените от Корана импулси за създаване на нови нагласи към децата се разпространяват, прецизират и развиват от ислямските учени в следващите столетия. Според тази литература детето се смята за дар Божий и особено доброто дете - *валад салих* - е знак на Божията милост към родителите. Децата дават щастие, радост и утеха на този свят, но това е твърде малко в сравнение с онова, което родителите могат да придобият чрез децата си в отвъдното: молитвите, които детето отправя след смъртта на родителите си имат спасително значение и носят придобивки за Съдния ден. Понякога дори се казва, че родителите ще бъдат възнаградени за добрите дела на децата си.

Особено значение за родителите има смъртта на децата. Казва се, че починалото дете е застъпник в Съдния ден и води родителите си в рая. В литературата има затрог-

На двора, Якоруда, 1976 г.

ваши истории как децата отказват да влязат в рая без своите родители. Оттук се появяват образите на децата като райски цветя или представата, че ароматът на детето е дъхът на рая.

Освен това, създаването на деца се приема за богоугодно дело и то както на момчета, така и на момичетата. Многократно се подчертава колко

радост носят дъщерите на родителите си: те ги даряват с любов, помагат им; те са сестри, майки, лели; никой не утешава така, както те; никой не се грижи за болните и слабите така - дъщерите са най-добрите деца. Мъж, който отгледа три дъщери /в други текстове - две, или дори една/ и ги омъжи, получава допълнителна защита от ада. Но мъж, който се сърди за раждането на дъщеря или дори желае смъртта ѝ, ще отговаря, според ислямските теолози в Съдния ден за детеубийство. Тези предупреждения показват, че учението на Корана не навсякъде е намерило почва за новото отношение към дъщерите - нещо, което се вижда и в множеството арабски поговорки, останали от предислямската нагласа към тях, част от които са живи и днес.

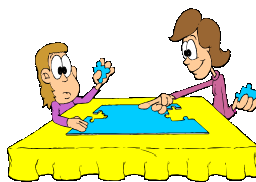

Разпределете се в групи и дискутирайте по следните проблеми, а след това проведете общо обсъждане:

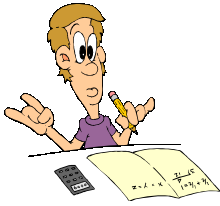

Якоруда, 80-те години на XX век

- Как се гледа на раждането на момиче в Западна Арабия преди исляма?
- Защо момчетата не са смятани за деца?
- Защо момчетата са били толкова ценни?
- Какви последици може да има това за майката?
- Сега, при раждането на дете срещали се подобно отношения към пола му и защо?

Разпределете се в групи и на постер извадете: “На какво се противопоставя Мохамед и защо?” и “Какво утвърждава и защо?”

Потърсете в Корана и запишете текстове, свързани с децата и мястото им сред възрастните. Напишете есе на тема: “Образът на детето в Корана”.

Като използвате записаните сури и есета проведете дискусия по проблема за отношението към децата от различен пол. Дискутирайте следните аспекти:

райте следните аспекти:

- Какво място се отрежда на децата в живота на родителите според исляма?
- Кои са положителните качества, които според ислямските писатели имат дъщерите?

· В какво се изразява промяната в отношението към дъщерите от времето преди исляма?

· Какво значело определението “добро дете” и защо то се възприема като “дар божи”?

· Променила ли се е сега представата за “добро дете” и защо?

· Защо ислямът възприема аборта като “детеубийство” и го наказва?

· Разпределете се по групи и проведете дебатна тема: “За и против аборта днес.”

Разпитайте родителите и близките си какви чувства са преживели и какви очаквания са имали относно пола при вашето раждане.

· Потърсете в литературата повече информация за

биографията на Мохамед и я използвайте в дискусиите.

Дебрен, 90-те години на XX век